

Adam Nyk

"Ojcowie Kościoła mistrzami formacji kapłańskiej", Enrico Dal Covolo, tł. Krzysztof Charamsa, Lublin 2005 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 23, 482-483

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

związanych z ich formacją intelektualną. W tym względzie książka Dal Covolo jawi się jako głos rozsądku, broniący mądrej równowagi w formacji. Co więcej, nie tylko o niej teoretyzuje, ale pokazuje formatorom, wykładowcom i samym formowanym sposoby jej osiągania. Między wierszami Dal Covolo możemy wyczytać zachętę do tego, aby w formacji intelekt karmił ducha i odwrotnie. Wskazówka ważna nie tylko dla aspirantów do kapłaństwa!

ks. Marek T. Chmielewski SDB

Enrico dal C o v o l o, *Ojcowie Kościoła mistrzami formacji kapłańskiej*, tłumaczenie z włoskiego Krzysztof Charamsa, Lublin 2005, ss. 69.

Publikacja powyższa jest polską wersją książki E. dal Covolo, *Sacerdoti come i nostri Padri. I Padri della Chiesa maestri di formazione sacerdotale*, wydanej przez Editrice Rogate, Roma 1997, ss. 79. W czterech rozdziałach autor nakreśla główne myśli dotyczące formacji kapłańskiej, które można odczytać w pismach autorów chrześcijańskich w początkach Kościoła.

Autor książki, ks. Enrico dal Covolo SDB, jest profesorem zwyczajnym literatury starożytnej greckiej na Wydziale Literatury Chrześcijańskiej i Klasycznej Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie. Pełnił tam funkcje dziekana Wydziału oraz prorektora Uniwersytetu. Obecnie jest członkiem Papieskiej Akademii Teologicznej przy Watykanie oraz członkiem wielu komisji eksperckich przy Stolicy Apostolskiej. Sprawuje również urząd Postulatora Generalnego ds. świętych Rodziny Salezjańskiej. Jest autorem wielu publikacji z dziedziny patrologii, historii Kościoła starożytnego i duchowości chrześcijańskiej w pierwszych wiekach.

Metodologia pracy, którą prezentuje w książce jest bardzo czytelna i klarowna. Każdy z rozdziałów jest uporządkowany według jasnego i logicznego porządku. Pierwszy rozdział zawiera wskazówki metodologiczne i bibliograficzne, drugi ukazuje główne myśli tradycji antiocheńskiej: od Ignacego do Jana Chryzostoma. Kolejny rozdział nakreśla zręby tradycji aleksandryjskiej z Orygenesem na czele. Wreszcie ostatni, czwarty rozdział jest napisany w perspektywie syntezy na temat formacji prezbitera w pierwszych wiekach Kościoła.

Pierwszy rozdział jest uporządkowany według następującego schematu: wstęp do zagadnienia w świetle *Pastores dabo vobis*, formacja kapłańska u Ojców Kościoła na przykładzie biskupa Ambrozego, studium Ojców Kościoła w formacji prezbitera, na zakończenie pojawiają się pierwsze konkluzje. Podkreślając wagę studiów chrześcijańskich pisarzy starożytnych dla formacji kapłańskiej, autor zwraca uwagę na „charakter normatywny” teologii Kościoła pierwotnego, z uwagi na jego uprzywilejowaną pozycję bycia w chronologicznej bliskości z Chrystusem i apostołami, a więc ze świadkami relacji o charakterze formacyjnym, jaką Jezus nawiązał ze swymi uczniami. Ku takiej właśnie relacji Kościół zawsze musi się kierować, by uchwycić prawdziwą rolę, sens i znaczenie formacji swoich księży. Oczywiście więc jest, iż dokumenty Magisterium uznają Ojców Kościoła za nieodzownych i niezastąpionych mistrzów kształcenia intelektualnego, duchowego i duszpasterskiego swych przyszłych prezbiterów.

Przedstawiając w drugim rozdziale antiocheńską szkołę myśli teologicznej w odniesieniu do omawianego tematu, autor analizuje teksty św. Ignacego i Jana Chryzostoma. Odnosi się tu wrażenie, że Ojcowie ci bardziej podkreślają aspekt tożsamości i misji prezbitera niż proces jego formacji. „Realizm” pisarzy z Azji Mniejszej ma zachęcać prezbiterów do stopniowej syntezy między upodabnianiem się do Chrystusa i poświęceniem duszpasterskim aż do momentu, gdy kapłani nie ograniczą się jedynie do bycia „dystrybutorami” sakramentów, ale staną się „autentycznymi świadkami” tajemnic Chrystusa i Jego Kościoła.

Kolejny rozdział – również o charakterze analitycznym – przedstawia alegoryczną tradycję aleksandryjską, gdzie ilustrację tematu formacji kapłańskiej stanowią pisma Orygenesusa. Autor z Aleksandrii wychodzi od powszechnego kapłaństwa wiernych i podaje warunki jego wypełnienia.

Są to: przyjmowanie Słowa Bożego i postępowanie w „hierarchii świętości”. Dochodząc do „hierarchii duchownych”, Aleksandryczyk podaje konkretne wskazówki dotyczące procesu kształcenia księży.

Ostatni rozdział nosi już wyraźnie znamiona syntezy, gdzie zbiera się w szkicu historycznym, od początku chrześcijaństwa do V w., zasadnicze myśli Ojców dotyczące opisywanego tematu. W pierwszym punkcie autor ujmuje zagadnienie początków i rozwoju kapłaństwa hierarchicznego w Kościele aż do Soboru w Nicei (325 r.). Następnie przedstawia główne dynamiki formacji kapłańskiej w okresie ponicejskim aż do Chalcedonu (451 r.). Przedstawione są sposoby przygotowywania kapłanów do pełnienia wielorakich posług w Mistycznym Ciele Chrystusa. Ukazany jest także kontekst historyczny formacji kapłańskiej zarówno w sytuacji prześladowań, jak i w momencie supremacji chrześcijaństwa, gdy Kościół jest mobilizowany do zasadniczej organizacji swych struktur wewnętrznych, poczynając od różnych poziomów hierarchii i formacji duchowieństwa.

Na zakończenie swych rozważań E. dal Covolo przywołuje myśli Adhortacji apostołskiej *Evangelii nuntiandi* oraz Adhortacji *Pastores dabo vobis* i wskazuje, że dokumenty te dowartościwiają konieczność spojrzenia na początki Kościoła, gdzie zawsze jest ukazywany ideał ewangeliczny w formacji kandydatów do kapłaństwa i samych kapłanów. Zwrócenie się do żywej tradycji nauczania starożytnych pisarzy chrześcijaństwa rozjaśnia wiele i pozwala tu wykorzystać doświadczenia antyczne. Pomaga to niewątpliwie zarówno formatorom, jak i formowanym – i to na każdym etapie formacji kapłańskiej – w konfrontacji z tym, co w fizjonomii duchowej księdza pozostaje niezmiennie, jako że dzisiejszy „kapłan nowej ewangelizacji”, podobnie jak prezbiter początków Kościoła, jest powołany do tego, by stawać się obrazem żywym i czytelnym Jezusa dobrego Pasterza.

Na uwagę czytelnika zasługuje rozbudowany aparat krytyczny, przypisy i dokładne dokumentowanie każdej wypowiedzi. Już w pierwszej nocy, zamieszczona jest bibliografia według porządku poszczególnych paragrafów pierwszego rozdziału. Podobnie każdy z kolejnych rozdziałów zawiera na początku wskazanie do podstawowej bibliografii, danego tematu. Cytaty zarówno ze źródeł antycznych autorów, jak i z publikacji współczesnych znawców tematu są dokumentowane odpowiednimi przypisami. Logika, precyzja myśli, umiejętność syntezy, poprawność metodologiczna i odniesienia bibliograficzne stanowią podstawowe zalety tej publikacji. Należy tylko żałować, że skromna objętość tego dziełka, nie pozwala na szersze rozwinięcie pojawiających się wątków. Te niewielkie rozmiary mają jednak ogromną zaletę, jeżeli są skierowane do studentów teologii bądź osób zaczytujących się interesować tą problematyką, wprowadzają i zachęcają do lektury pism Ojców. Dla tej kategorii czytelników zaletą jest także wspomniany już obfity materiał bibliograficzny, umożliwiający dalsze samodzielne zgłębianie tematu.

ks. Adam Nyk SDB

Ammissione alle nozze e prevenzione della nullità del matrimonio, a cura di Miguel A. Ortiz, Giuffrè Editore 2005, pp. XVIII + 371

Przygotowanie do małżeństwa narzeczonych stanowi ważny element duszpasterstwa i niejednokrotnie ma ono wpływ na losy związku małżeńskiego. Spotyka się ostatnio głosy krytyczne po adresem tego przygotowania, także w Polsce. Zarzuca się mu abstrakcyjność, nieżyciowość i brak jasnej koncepcji małżeństwa. Fakty nieudanych małżeństw, liczne rozwody oraz skargi do sądów kościelnych o stwierdzenie nieważności małżeństwa, suponują między innymi potrzebę radykalnej zmiany form przygotowania do zaślubin. Te głosy nie znajdują jednak zwykle należytej uwagi i refleksji. Tym bardziej należy podkreślić i bardzo wysoko ocenić inicjatywę dyskusji naukowej na ten temat, której przemyślenia są zawarte w niniejszej publikacji.

Recenzowane opracowanie jest owocem refleksji naukowej Sympozjum, jakie odbyło się w kwietniu 2003 r. na w Uniwersytecie Świętego Krzyża w Rzymie, zorganizowane przez pracowni-